

ДНІПРОПЕТРОВСЬКА АКАДЕМІЯ МУЗИКИ ім. М. ГЛІНКИ

Кафедра «Вокально-хорове мистецтво»

**СІЛАБУС
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

«Читання хорових партитур»

напрямок підготовки 025 «Музичне мистецтво»

освітній ступінь бакалавр

**Дніпро
2019**

Сілабус дисципліни «Читання хорових партитур» для студентів 1-2 курсів

Укладач: викладач кафедри Черниш Я.О.

yuanina@ukr.net

0989161512

Кафедра «Вокально-хорового мистецтва»

Спеціалізація «Хорове диригування»

Дані про дисципліну «Читання хорових партитур»

Дисципліна «Читання хорових партитур» є важливою ланкою в підготовці здобувачів спеціалізації «Хорове диригування» та спрямована на формування загальних та професійних компетенцій.

Дисципліна вивчається протягом 4 семестрів. Загальна кількість годин: 180, з них 80 індивідуальних та 100 годин на самостійну роботу.

Вивчення даної дисципліни здійснюється на 1 та 2 курсі навчання. Урок проходить індивідуально, що дозволяє викладачу у достатній мірі оцінити рівень підготовки студента та продумати шляхи його професійного розвитку.

Зміст уроку складається з таких етапів роботи:

- усний розбір поетичного та музичного текстів хорового твору;
- аналіз хорового твору;
- оволодіння навичками виконання хорової партитури;
- спів голосів (вертикаль, горизонталь);
- виконання партитури у транспорті.

Теоретична робота над хоровим твором включає: стислий аналіз музичної та поетичної творчості його авторів, музично-теоретичний аналіз твору (ладотональний план, форма, метроритм, темпові особливості та ін.), вокально-

хоровий аналіз (тип і вид хору, діапазон голосів, характеристика хорових партій, інтонаційні, ритмічні складнощі, звуковедення, типи дихання), виконавський аналіз (зв'язок тексту та музики, динамічні та штрихові особливості, диригентські складнощі).

Виконуючи хорову партитуру, необхідно пам'ятати кілька правил:

- дуже важливо виділяти мелодійну лінію кожного голосу в творах будь якого складу;
- партитуру слід грати «по хоровому». Це означає, що треба не лише виконувати всі загальномузичні вимоги (фразування, підкреслення мелодії, чітке голосоведіння, динамічні відтінки і темпові зміни), а й передавати на фортепіано особливості хорового співу: цезури, визначені вокально-хоровим диханням і фразою тексту, вокально-мовне виголошення тексту (логічні наголоси в групах слів). Деяка підкресленість басової партії як фундаменту хорової звучності;
- якщо багатоголосна партитура складна для виконання на фортепіано, можливі спрощення її фактури: зняття подвійних голосів, октавні перенесення голосів, застосування арпеджіо, частковий пропуск повторюваних звуків, перенесення голосів з правої руки в ліву і навпаки;
- працюючи над хоровим твором з супроводом необхідно вивчити окремо хорову партитуру та інструментальний супровід, а потім їх об'єднати. У випадках, коли інструментальний супровід дублює або гармонійно підтримує хор, можна виконувати лише хорову партитуру, доповнюючи її в окремих місцях елементами супроводу. Якщо в інструментальній частині партитури викладено основний тематичний матеріал, необхідно при об'єднаному виконанні вибирати із супроводу і хорової партитури головне, щоб передати основний зміст хорового твору;

Робота над оволодінням навичками грамотного виконання хорової партитури складається з: виразного виконання її на фортепіано, точного виконання усіх авторських ремарок, стремління виконати її по «хоровому» (без педалі, за

допомогою вірної аплікатури), за допомогою не тільки музичних засобів виразності (темпу, мелодії, динаміки, та ін.), а й особливостей її хорового виконання (цезури, дикції, характеру звуковедення та ін.), спів хорових голосів з диригуванням з урахуванням тембрових особливостей, динамічних та теситурних складнощів.

Дуже важливо, щоб студент отримав вірне уявлення про характер музичного образу твору, розумів сенс та значення засобів музичної виразності, обраних композитором для вірного використання звукових можливостей фортепіано у створенні художньо-грамотної інтерпретації твору.

Працюючи над репертуарним списком дуже важливо, щоб при вивченні даної дисципліни студент ознайомився з хоровими творами різних історичних епох та стилів, з творами різних типів, видів та складів. За семестр студент повинен ознайомитись не менш ніж з 6 хоровими творами.

Об'єм знань по курсам розподіляється таким чином:

- 1 курс (I та III модулі): вивчення хорових творів для мішаного хору (a cappella) у двох транспортах у зручну для хору тональність, спів партій (по горизонталі та вертикалі), аналіз твору; читка з листа одного твору (обраного комісією);
 - 1 курс (II та IV модулі): вивчення хорових творів для мішаного хору (a cappella) у двох транспортах у зручну для хору тональність, спів партій (по горизонталі та вертикалі), аналіз твору, гра 2 творів у ансамблі (твір кантатно-ораторіального жанру або сцена з опери);
 - 2 курс (I та III модулі): виконання хорового концерту або циклу (декілька частин), спів партій (по горизонталі та вертикалі), розгорнутий аналіз твору;
 - 2 курс (II та IV модулі): виконання хорового концерту або циклу (декілька частин), спів партій (по горизонталі та вертикалі), розгорнутий аналіз твору, гра твору у ансамблі (твір кантатно-ораторіального жанру або сцена з опери).
- Особливу увагу потрібно звернути на читання з листа.

На підсумковому уроці в кінці семестру студент повинен:

- виконати підготовлену партитуру в транспорті;
- заспівати хорові голоси;

- виконати партитуру з «випуском» одного із голосів, який він проілюструє голосом;
- відповіді на запитання комісії, зв'язані з виконуємим твором;
- прочитати з листа нескладну партитуру

Мета дисципліни «ЧХП» – розвинути у студентів навички читання хорових партитур, необхідних для подальшої практичної діяльності майбутніх фахівців.

Завдання предмету – прилучення студентів до самостійної роботи по відборі, вивченню та аналізу хорових творів, формування та розвиток музично-слухових уявлень студентів, сприяючих осмисленню реального звучання хорового твору в цілому і окремих його компонентів.

Протягом вивчення даної дисципліни важливо набути таких компетенцій:

- Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- Здатність інтегрувати професійні знання та навички і використовувати їх в процесі творчої діяльності по створенню, інтерпретації, аранжуванню, перекладу музики, звукорежисерської практики обробки звуку.
- Здатність оперувати професійною термінологією в сфері фахової діяльності виконавця / музикознавця / композитора/ диригента / викладача.

Заплановані результати навчання:

- Аналізувати музичні твори з виокремленням їх належності до певної доби, стилю, жанру, особливостей драматургії, форми та художнього змісту.
- Відтворювати драматургічну концепцію музичного твору, створювати його художню інтерпретацію.
- Демонструвати володіння музично-аналітичними навичками для жанрово-стильової та образно-емоційної атрибуції музичного твору в процесі створення виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій.

Методи навчання:

- методи дедуктивні, аналітичні, частково-пошукові, постановка проблеми, анотації, консультування
- методи синхронічного та діахронічного аналізу творів,
- метод стильового аналізу музичного твору,
- метод роботи з текстами, анотації,
- компаративні методи
- метод емоційної драматургії
- метод створення композиції
- метод художнього контексту
- художньої демонстрації та художнього ілюстрування
- метод консультування,
- індивідуальні тренінги,
- збирання інформації, складання плану, робота з текстами, наочними засобами,
- метод активізації самовдосконалення музично-слухацької діяльності,
- метод аналізу- інтерпретації музичних творів.

Методи оцінювання:

- практичні, усні.
- письмовий, практичний,

В процесі опанування навчальної дисципліни «Читання хорових партитур» студент набуває навичок читання хорових партитур, здобуває навички самостійної роботи з текстовою структурою хорового твору (в усіх формах робіт: гра партитури, спів горизонталі та вертикалі, цілісний поглиблений аналіз.)

Дисципліна «Читання хорових партитур» щільно пов'язана із професійно-практичною ланкою предметів навчального плану, таких як: «Фах», «Хорове

аранжування», «Педагогічна практика», «Практика роботи з хором», «Хоровий клас».

Щільність зв'язку обумовлює продуктивність засвоєння усіх перелічених дисциплін навчального плану. Наслідком такої роботи має бути формування фахівця музиканта-диригента-хормейстера, виконавця, викладача.

Мета та завдання предмета «Читання хорових партитур» спрямовані на всебічний музичний фаховий розвиток студента, долучення їх до самостійної роботи з відбору та вивченню та аналізу хорових творів.

В курсі вивчення дисципліни студент опановує хорові твори різних епох, жанрів, музичних форм.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

теоретичні основи запису;

- особливості хорового письма;
- засоби музичної виразності (мелодія, гармонія, тембр, теситура, регістр) ;
- методику роботи над хоровою партитурою.

вміти:

- аналізувати вивчаємий твір на музично-теоретичному, вокально-хоровому та виконавському рівні;
- передати на фортепіано усі компоненти хорової звучності;
- визначити особливості образного змісту твору, його драматургії, стильової та жанрової приналежності;
- читати з листа хорові твори з супроводом та без супроводу;
- транспонувати хорову партитуру у різні тональності;
- визначати та якісно використовувати відповідні засоби музичної виразності (динаміку, штрихи, артикуляцію, темпоритм та ін.);
- створювати художню інтерпретацію твору.

Обов'язковою складовою опанування студентами предмета «Читання хорових партитур» є систематична та поглиблена самостійна робота. Самостійна робота є багатовекторною і включає: вивчення додаткової літератури, знайомство з новим репертуаром, прослуховування музичних творів у виконанні видатних музикантів, самостійний аналіз хорового твору, відвідування концертних заходів.

Робоча програма з «Читання хорових партитур» передбачає години для самостійної роботи студентів. Окремі питання для самостійного опрацювання додаються до кожної теми. Передбачено також перелік допоміжної літератури.

Самостійна робота студента-бакалавра з навчальної дисципліни «Читання хорових партитур» за навчальним планом складає 100 річних годин.

Самостійна робота

Назва теми	Кількість годин
2	3
Ознайомлення с хоровими творами без супроводу сучасних вітчизняних та зарубіжних композиторів	10
Ознайомлення з різноманітними хоровими творами класичного періоду	10
Ознайомлення с творами кантатно-ораторіального жанру	10
Проблеми педалі, аплікатури, штрихов при читанні хорових творів	8
Аналіз хорових творів різних жанрів	8
Опрацювання методичної літератури	7
Удосконалення індивідуальних здібностей у процесі виконання нотного матеріалу	8
Засоби та прийоми читання хорових партитур на фортепіано.	8
Ознайомлення з поліфонічними хоровими партитурами	10
Структура хорової тканини. Функції та особливості голосів	4
Вивчення партитур без супроводу, написаних у ключі до	5

Ознайомлення с хоровими творами без супроводу у жанрі духовної музики	10
Всього за навчальним планом	100

Процес самостійної роботи студента у межах навчальної дисципліни «Читання хорових партитур» відіграє дуже велике значення на шляху становлення професіоналізму бакалавра.

На початковому етапі ознайомлення з нотним матеріалом, реалізуємого за допомогою читання нот с листа, для більш грамотного усвідомлення характеру твору, його художніх образів слід здійснити:

- аналіз форми та засобів виразності у нерозривному зв'язку із змістовними особливостями, текстом, а також враховуючи стильові атрибутики автора;- роль та участь групи голосів у тембровому плані всього твору;
- засоби передач і перекличек голосів;
- хорові *crescendo* та *diminuendo*
- часткові та загальні кульмінації.

Успішність проходження наступного етапу – детального освоєння партитурного тексту – забезпечується при дотриманні основних умов його розучування:

- виконання у повільному темпі партії кожного голосу;
- об'єднання партій голосів як по вертикалі, так і по горизонталі;
- виявлення головної музичної тканини у творі;
- уміння розподілити нотний текст між правою та лівою руками.

При роботі над партитурою необхідно активно використовувати знання, отриманні на предметах музично-історичного та теоретичного циклів, а також інших предметів навчального циклу.

Методи контролю

Контрольні заходи включають урок, поточний та підсумковий контроль.

Урок є первісною ланкою контролю, який містить перевірку самостійно виконаного завдання, закріплення попередньо отриманих навичок читання партитур, навичок роботи над новим твором (згідно структури навчальної дисципліни).

Поточний контроль проводиться у формі академічного концерту. Мета заходу : надання об'єктивної оцінки всім формам роботи по кожному з опанованих студентом хорових творів.

Поточний контроль набутих студентом компетенцій (знань, вмінь, володінь) має на меті з'ясування особистісного рівня даного студента у фаховому спрямуванні. Поточний контроль містить такі форми роботи, що надають змогу студенту досконало опанувати хоровий твір, а комісії зробити об'єктивні висновки відносно засвоєння необхідних компетенцій студентом на даному етапі (згідно структури навчальної дисципліни):

- гри партитури хорового твору;
- проспівування горизонталей (партій) та вертикалей (акордів) по нотах ;
- аналіз хорового твору в усній формі, згідно плану.

Підсумкова атестація у формі екзамену/

Розподіл балів, які отримують студенти

І курс			
І семестр		ІІ семестр	
Академ. конц. Змістовий модуль I	Семестр. контр. Змістовий модуль II	Академ. конц. Змістовий модуль III	Семестр. контр. Змістовий модуль IV
40%	60%	40%	60%
100%		100%	

II курс			
III семестр		IV семестр	
Академ. конц. Змістовий модуль V	Семестр. контр. Змістовий модуль VI	Академ. конц. Змістовий модуль VII	Семестр. контр. Змістовий модуль VIII
40%	60%	40%	60%
100%		100%	

I і III змістовні модулі кожного семестру складаються з різних форм роботи:

- хорова партитура для мішаного хору (а cappella) (обрана комісією), у двох транспортах у зручну для хору тональність
- спів партій (по горизонталі та вертикалі)
- аналіз твору
- читка з листа одного твору (обраного комісією)

Усі форми роботи оцінюються комісією за 100 бальною шкалою, що дорівнює 40% відсоткам семестрової оцінки.

II і IV змістовний модуль кожного семестру містять такі форми роботи:

- хорова партитура для мішаного хору (а cappella) у двох транспортах у зручну для хору тональність
- спів партій (по горизонталі та вертикалі)
- аналіз твору
- гра 2 творів у ансамблі (твір кантатно-ораторіального жанру або сцена з опери)

Форми роботи оцінюються так само, але результат дорівнює 70% відсоткам семестрової оцінки.

V та VII модулі містять такі форми:

- гра хорового концерту або циклу (декілька частин);
- спів партій (по горизонталі та вертикалі),
- розгорнутий аналіз твору

Форми роботи оцінюються комісією за 100 бальною шкалою, що дорівнює 40% відсоткам семестрової оцінки.

VI та VIII модулі містять такі форми:

- виконання хорового концерту або циклу (декілька частин);
- спів партій (по горизонталі та вертикалі),

- розгорнутий аналіз твору
- гра твору у ансамблі (твір кантатно-ораторіального жанру або сцена з опери)

Форми роботи оцінюються так само, але результат дорівнює 70% відсоткам семестрової оцінки.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою		
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики		для заліку
90 – 100	A	5	відмінно	зараховано
82 – 89	B	4 +	добре	
74 – 81	C	4		
64 – 73	D	3 +	задовільно	
60 – 63	E	3		
35 – 59	FX	2	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни		не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Критерії оцінки знань і вмінь:

За національною шкалою	За 100 бальною шкалою	За шкалою ECTS
Відмінно	90 – 100	A

у випадках, коли студент свідомо, чуттєво заглиблено та технічно упевнено виконав увесь художній матеріал, а також розкрив добрі вміння у виконанні інструктивно-технічного матеріалу та навичок читання нот з листа (без попереднього ознайомлення з нотним текстом).

За національною шкалою	За 100 бальною шкалою	За шкалою ECTS
Добре	82 – 89	B

у випадках, коли студент добре знає художньо-навчальний матеріал, але ж виконує його без відповідної даній музиці експресії та емоційного насичення процесу виконавства; студент добре володіє інструктивно-технічним матеріалом та представляє упевненні навички читання нот з листа.

За національною шкалою	За 100 бальною шкалою	За шкалою ECTS
Добре	74 – 81	C

у випадках, коли студент добре виконує художньо-навчальний матеріал, але ж представлення відповідної музики не розкриває її художньо-образного змісту; інструктивно-технічний матеріал та читання нот з листа виконуються з помилками.

За національною шкалою	За 100 бальною шкалою	За шкалою ECTS
Задовільно	64 – 73	D

у випадках, коли студент засвоїв частково, фрагментарно художній матеріал та припускається помилок у тексті виконуваних музичних композицій; виконання інструктивно-технічного матеріалу та читання нот з листа має помилки для певного виду виконавської техніки.

За національною шкалою	За 100 бальною шкалою	За шкалою ECTS
Задовільно	60 – 63	E

у випадках, коли студент втрачає у процесі гри повні фрази виконуваної музичної композиції; представлення інструктивно-технічного матеріалу та читання нот з листа має систематичний характер помилок у різних видах виконавської техніки.

За національною шкалою	За 100 бальною шкалою	За шкалою ECTS
Незадовільно з можливістю повторного складання	35 – 59	FX

у випадках, коли студент ледь виконує художній твір, втрачає у процесі гри цілі речення музичної композиції; інструктивно-технічний матеріал та процес читання нот з листа здійснюється у надзвичайно повільному темпі.

За національною шкалою	За 100 бальною шкалою	За шкалою ECTS
Незадовільно з обов'язковим повторним курсом	0 – 34	F

у випадках, коли студент зовсім не володіє художніми творами та не в змозі виконати інструктивно-технічний матеріал, а також здійснити жодного представлення процесу читання нот з листа.

Рекомендована література

1. Бурцева Т. Хоровые произведения. Ноты. 2016
2. Гаврілець Г. Засвічу свічу. Твори для хору, Київ, 2012
3. Вишнякова Т. Соколова Т. Хрестоматия по практике работы с хором. Произведения для хора в сопровождении фортепиано. Учебное пособие, 2014
4. Крахмаль В. Произведения для смешанного хора, 2013
5. Литургическая музыка русских композиторов для хора без сопровождения Л., «Музыка», 2006
6. Рицар-Кіс Г. Вокально-хорові твори Львів, 2006
7. Семеновский Д. Хрестоматия по чтению хоровых партитур, 2011
8. Имамудинов Р. О написании аннотации на хоровое произведение, 2009
9. Пузыревский А., Краткое руководство по инструментовке и сведения о сольных голосах и хоре. Пособие для чтения партитур, 2016
11. Осенеева М., Хоровой класс и практическая работа с хором, 2016
12. Яных Е. Словарь музыкальных терминов. Д.: Агата, 2009

Інформаційні ресурси:

1. [https://superinf](https://superinf.ru) .ru > view_helpstud
2. <https://зкшьфтщєфюкг> > Е.Красотина
3. hor.by > 2010/03 > zhurov-hrestomatia
4. <http://www.fainer.com.ua/noti.htm>
5. <http://www.grinchenco.ru/noty-dlya-zhenskogo-i-detskogo-hora/>
6. <http://choirlive.narod.ru/kozevnikov.html>
7. http://www.personbio.com/sel_rod_zan.php?id_fam=170